

LJUBLJANSKI ČASNIK.

№ 70.

V petek 29. Listopada

1850.

„Ljubljanski časnik“ izhaja vsak teden dvakrat, in sicer vtorik in petek. Predplačuje se za celo leto pri založniku Jožefu Blazniku 6 gold., za pol leta 3 gold., za četrt leta 1 gold. 30 kraje. Za polletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajta še 15 kraje. Celoletno plačilo za pošiljanje po cesarski pošti znese 7 gold., za pol leta 3 gold. 30 kraje., za četrt leta 1 gold. 45 kraje. — Vsaka cesarska pošta prejme naročilo in denar, in ako se na pismo zapise, da se naročivni denarji (Pränumerationsgelder) v njem, ni treba nič poštne plačati.

Vradne naznanila.

26. novembra 1850 bo v c. k. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju CVIII. del občeniga državniga zakonika in vladniga lista, in sicer v madjarsko- in romansko-nemškem dvojnem izdanju izdan in razposlan.

Ta del je bil v edino-nemškem izdanju 9. avgusta 1850, v talijansko-, česko-, in slovensko-nemškem dvojnem izdanju 27. avgusta 1850, in v poljsko-, serbsko- in horvaško-nemškem dvojnem izdanju 30. avgusta 1850 izdan in razposlan.

Zapopade pod

Št. 324. Naredbo ministra pravosodja od 3. avgusta 1850, veljavno za vse kronovine, v katerih ima kazenski pravdni red od 17. januarja 1850 moč, po kateri se v porazumljenju z ministram notrajnih zadev glede naredbe listin za porotnike, kateri se potrebujejo pri sejah prisojnih sodb v letih 1850 in 1851, več izjemnih naredb ustanovi.

Dunaj 25. novembra 1850.

Od c. k. vredništva občeniga državniga zakonika in vladniga lista.

27. novembra 1850 bo v c. k. dvorni in državni tiskarnici na Dunaju CLII. del občeniga državniga zakonika in vladniga lista, in sicer v edino-nemškem kakor tudi v vsih devetih dvojnih izdanjih izdan in razposlan.

Zapopade pod

Št. 449. Razpis ministra bogočastja in uka od 11. novembra 1850, s katerim se začasne odločbe od spraševanskih odrajtvil od kandidatov za teoretiške državne spraševanja odločijo.

Št. 450. Razpis ministra denarstva od 22. septembra 1850, s katerim se naznani, da bo c. k. finančno deželno vodstvo za serbsko vojvodino in temeski Banat s prvim decembram 1850 v moč stopilo.

Dunaj 26. novembra 1850.

Od c. k. vredništva občeniga državniga zakonika in vladniga lista.

Politiške naznanila.

Avstrijsko cesarstvo.

Ljubljana. Govori se, da je gospod Ambrož od njegoviga veličanstva za ljubljanskiga župana pošten.

Ljubljana. „Reichszeitg.“ piše, da je minister kupčije ukazal, da se ima železnica od Žalostne gore do Logaca na Štajarskem!! naglo delati začeti. Za ta konec je za samo pot 2½ miliona odločeno.

Austrijska. Njegovo veličanstvo, svitli cesar je sklenil, da se bodo prihodnje leto sledeči telegrafi naredili: 1) Iz Krakoviga v Tarnov, Rzeszov, Lvov in na rusko mejo; 2) Iz Zagreba skoz Petrovaradin v Temišvar in Sibinj (Hermannstadt); potem v Zemun; 3) iz Pešte v Szolnok, in 4) iz Tersta po morsem bregu.

* Vsim učiliškim napravam in akademiškim vradnijam se je naznanilo, ako bi bilokje želeli, da bi se v razmerah poprave vpeljale, ne opustiti to ministerstvu uka in bogočastja naznaniti in zraven nasvetovati kaj in kako bi bilo bolj prav.

Štajarska. Perva očitne porotne sodbe v Celju. Vitez g. Acula, porote predsednik, je v nemškem pa tudi v slovenskim jeziku pričujoče z naslednimi krepkimi besedami nagovoril:

„Danes je perva glavna obravnava pred porotno sodnijo, in meni porote predsedniku se potrebno zdi, temu opraviu ene besede naprej poslati. Kar so naš presvitli cesar Franc Jožef I. v državnim zakonu od 4. sušca pretečeniga leta izgovorili, namreč varstvo pravične svobodnosti po postavah, ustno in očitno zaslišanje v zatožnih pravdah, se je danes vresničilo. 1. maliga serpana t. l. se je nova postava zastran kazenskih opravil začela; obdolžen in od njega dopernešeno hudodelstvo drugim ljudem ne bo več neznano, nobene skerbi nima več obdolženi imeti, da sodniki ne bodo zaslišali dokazov, kateri morebiti za njegovo nedolžnost govorijo; zdaj za naprej bodo soderžavljani obdolženca vidili, slišali, od njega dopernešeno hudodelstvo popolnoma spoznali, dokaze, kateri za njega alj zoper njega govorijo, pretresli in po sodnikih iz njih srede izvoljenih, — to je po gospodih porotnikih — krivnost alj nedolžnost njegovo spoznali.“

„Vi, gospodi porotniki! ste tajisti, v ktere so naš presvitli cesar to zaupanje postavili, da bote čez svojiga bližnjiga, to je obdolženca, sodili, in vi bote — jaz sim prepričan — to zaupanje tudi vedili dopolniti. Zavolj tega vas prosim: ne dajte se pri svoji razsodbi po nič drugim voditi, kakor po svoji vesti in znotranjim prepričanju; ne poslušajte praznih dokazov, ne dajte se zapeljati po sovražnosti, dvoumnosti alj negodne milosti, in imejte vedno pred očmi, da je državi ravno tako ležeče, da se krivični obsodi, kakor da se nedolžni osvobodijo.“

„Vi, gospod državni pravdnik! kakor v nar višim imenu za varha postav postavljeni uradnik, in vi, gospod zagovornik; kterimu je lepa dolžnost naložena, nedolžnost obdolženiga varovati, sklenita se obadva z menoj, da bomo zamogli gospodam porotnikom živo in pravično podobo od tega dati, zastran cesar imajo zatoženca soditi, in jih tako v stan postaviti, da bodo to spolniti zamogli, kar so naš presvitli cesar pri vpeljanju porotne sodnije pred očmi imeli.“

„Zdaj pa še vse tiste, kateri so se kdanašnjemu opraviu, kakor poslušavci snidili, za spodobno in mirno zaderžanje prošim. In tako naj se začne današnja obravnava.“

Bila sta potem še dva nagovora, eden od c. k. občeniga državniga pooblastenca iz Gradca samo v nemškem, in drugi od državniga pravdnika v Celji v nemškem in slovenskim jeziku.

Dvorana je bila polna ljudstva, pa vse je bilo mirno in pazljivo; zakaj slišali so se mili

domorodni glasi, ktere je ljudstvo razumelo in si jih k sercu vzelo.

Potem se je začela obravnava.

Gospod predsednik, 4 sodniki in en zapisovavec so sedeli pri veliki zeleni mizi; na desni pri majhni mizi je sedel državni pravdnik dr. Mullaj, na levi zagovornik dr. Matija Forregger; spredej je na štirih klopih sedelo 12 porotnikov in dva namestnika; na posebni nizki klopi je sedela zatožena mlada dekla, Urša Janskič z imenom, 24 let stara, iz Ptujiga na Štajarskim doma; obdolžena je bila, da je svojiga otroka pri porodu umorila. Ona je to stanovitno tajila; in tudi zvedenci *) in priče, ki so se zaslišali bili, te reči niso mogli tako dokazati, da bi se bili porotniki prepričali, da je zatožena tega hudodelstva kriva. Vse je tako kazalo, da so porotniki izreči morali, da Urša Janskič obdolženiga hudodelstva ni kriva, ampak da je kriva pregreška, ker svojiga poroda ni na znanje dala. Zagovornik jo je dobro zagovarjal. Sodniki so jo potem po razsodbi porotnikov in na podlagi postave na 3 mesece v oestro ječo obsodili.

Terpela je ta obravnava pol drugi dan, in sicer prvi dan od devetih do pol treh, in od pol petih do pol enajstih po noči; drugi dan pa od devetih do ene popoldne. Obravnava je bila večidel v slovenskim jeziku. —

13. t. m. je bila druga obravnava. Na klopi zatožencov je sedela zopet ženska, že bolj postarna, tudi obdolžena, da je svojiga otroka umorila pri porodu; ime ji je bilo Maria Sluga. Pa kmalo se je vidilo po zvedencih in pričah, da ona ni otroka umorila, ampak da je otrok nar berž že mertev na svet prišel, alj precej po porodu umerl, brez da bi mu bila mati kaj hudiga storila, alj potrebne pomoči priporodu odvezela. Porotniki, to prevdarsi, so jo le pregreška krivo razsodili, da ni poroda na znanje dala. — Obsojena je bila tudi na 2 mesca v oestro ječo.

16. t. m. smo imeli ubijavca na klopi, z imenom Matija Veršič. On je eniga hlapca vstrelil, ki mu je bil zavolj nekih čevljev ponoči nadlegoval. Veršič je namreč kmet iz Lutemberga, in je nekemu hlapcu dvoje čevljev za tri gold. prodal bil, ker mu jih pa hlapec ni mogel plačati, mu jih je nazaj vzela. Hlapec je prišel večkrat čevlje terjat, in zadnokrat ponoči ob desetih je okolj hiše razsajal in rogovilil; Veršiča na to jeza popade, zgrabi pušo, vun iz hiše leti, in po hlapcu sterli; noč je bila tamna, pa ga vendar do smerti zadene. 21 prič se je že včeraj zaslišalo, ktere niso ravno zoper zatoženca govorile, pa ga tudi ne zagovarjale. Obravnava se bo še le jutro dokončala.

Desiravno smo se že te dni prepričali, da g. predsedniku Aculatu slovenski jezik gladko teče, smo se včeraj zares s serčnim veseljem začudili, slišati, kako izurjen je častiti gosp. predsednik v našim jeziku sploh. Zatoženec in priče so bile iz Lutemberga, kjer se od na-

*) Zdravniki, ki so mertviga otroka pregledali. (Vred. Nov.)

šiga zlo različno slovensko govori; pa to ni g. predsednika v ničemur motilo alj zadrževalo; vse je šlo čisto gladko.

Slava vitezu Ljudeviku Acula, ki je očitno dokazal, da se zamorejo sodije tudi v slovenskim jeziku lepo obravnavati, in da naš domači jezik ni ravno na tisti nizki stopnji, na katero ga nekateri neprijatli našiga naroda tako radi postavljajo, pa s tem le svojo lastno nemarnost in nevednost dokazujejo. (Nov.)

Horvaška. „Narodne nov.“ naznanijo, da je v Zagreb vradno povelje od ministra kupčije prišlo, da se imajo na Horvaškem pri poštnih vradnijah nadpisi v horvaškem in nemškem jeziku narediti, ravno to velja tudi od recepisov, potnih listov itd.

* Iz Splieta se 14. t. m. v „Narodne nov.“ piše: Včeraj je prišel v Spliet turški komisar, Ali Riza Beg, ki je bil poslan, da poravna neki razpor na turški meji, in ko bi ne bil na vrat na nos pobegnil iz Hercegovine in na našo avstrijsko zemljo prišel, bi bil svojo glavo zgubil. Z njim potujeta dva turska častnika. On bo v Splietu nekaj dni ostal, dokler ne dobi svojih reči in denarjev iz Hercegovine, potem gre v Terst in se bo od ondod v Carigrad podal.

Od Omer pašata se nič gotoviga ne ve. Pripovedujejo nekteri, da se je v Sarajevo povernil, kjer bo svojo vojsko zbral, da se bo mogel z vspem vstajnikom ustaviti, ki mu, kakor pravijo, z vsih strani prote.

Česka. V Pragi se na treh učilnicah 107 raznih predmetov uči. Te predmete obiskuje 1132 rednih in 120 nerednih učencov. Od teh predmetov se jih le 14 v českem jeziku prednaša, in sicer sledeči: Právo pñirozené od prof. dr. Schnabel, število poslušavcov 8. — Občansky obecny zakonik 1. dil, od dr. Grünwajda, št. učencov 20. — Rizeni soudni ve věcech sporných i nesporných od dr. Friča, št. učencov 81. — Začátky národního hospodárství od prof. dr. Jonaka, št. učencov 34. — Člověkoslovi od prof. Purkinje, št. učencov 12. — Životosprava, št. učencov 1. — Duševěda od prof. dr. Hanuša, št. učencov 12. — O krasověda etc., št. učencov 16. — O uměleckých starozitnostech křestánkeho středověku od prof. Wocela, št. poslušavcov 12. — Řeč a literatura česká, št. učencov 10. — Řeč a literatura polská, št. učencov 18. — Srovnávající grammatika, hlavních slovanských jazykův, št. učencov 20. — Vyklad kralodvorského Rukopisu, št. učencov 19. — Grammatika a literatura staroslovanského jazyka, št. učencov 14. Vse te predmete skupej obiskuje 276 učencov. Naj več poslušavcov ima gospod Frič, ki pravoslavne predmete kaj lepo uči, za tem pa oba učena, Čelakowsky in Purkinje.

* Njegovo veličanstvo je na predlog ministra bogočastja in uka z naj višjem sklepam od 13. novembra t. l. Wenceslava Wladivoja Tomeka za profesorja avstrijsanske dogodivščine na praškem vseučilišu blagovolilo izvoliti.

Galicia. Zadevajočim vradnijam v Galicii se je naznanilo, da naj vedno na to gledajo, da bo vsak učenik v deželi narodni jezik dobro razumel; kako prav bi prišlo kaj taciga na Slovenskem!

* V Brodu se za gotovo pripoveduje, da bodo Rusi Galicio posedli.

Ogerska. Baron Geringer je začasno za deželni pglavarja na Ogerskem zvoljen po naj višjem sklepu od 25. t. m.

Tuje dežele.

Bosna. Z bosniške meje se piše 19. novembra. Omer paša se je z vstajniki že tri-

krat udaril in sicer pri Vranduku in Doboju. Ker Doboju na Bosni leži in Omer paša se tam znajde, so se morali vstajniki takraj Bosne pomakniti. De so se Bosnjaki hrabro bili in rednim vojakam 6 topov vzeli, se od več strani terdi. Zguba vstajnikov v treh bitvah kakih 600 ljudi znese, rednih vojakov pa kakih 1200.

V Krajni je vse k vstaji pripravljeno, inzdi se, da le v gden čas pričakujejo, da bodo skupama vstali.

Pretekli teden je tirjal poveljnik Bihaća, Hadgy Jakup Bei, da se morajo davki pretekloga leta hitro odrajtati; na tako vižo bi bila imela nahija Bužim 670 mošenj (1 mošnja ima 150 dvajsete) nahija Ostračac 1200 in nahija Bihać tudi 1200 mošenj plačati; ali Turki iz Krajne so poslali v Bihać poslanca pod vodjem dizdara iz Vranograča in so naznanili, da tega davka po nikakem ne odrajtajo, ko bi tudi sam Sultan prišel in to tirjal. In tudi starih pravic se ne bodo pustili jemati in zanje svoje kri in življenje zastavili. Miralai je to naglo Omer pašatu naznanil in ga je prosil, da naj mu zapove, kako da se ima deržati.

Ravno zvem, da so se 16. t. m. Krajnci v Zasinu zbrali in sklenili, vse kar more orožje nositi, pod zastavo sklicati in se proti Tuzli napotiti, da se bodo ondi z vstajniki združili in vojake Omer pašata v eni bitvi pokončali. Prebivavci Bihaća so do zdaj še mirni.

Pozneje se piše: Turki iz Krajne so se včeraj na pot proti Tuzli podali. Vstaja se je po celi Hercegovini razširila, in tudi Albanija se je dvignila. Prebivavci v Novi Pazaru so tudi za orožje prijeli, so tamošnjiga poveljnika Jusup Bey-a spodili, so soteske, ki v Macedonijo in Rumelijo derže posedli in so pot zaperli vojakam, ki bi bili imeli iz Rumelije v Bosno priti.

* Iz Zadra se 21. t. m. piše, da je v Previzu turška barka s 1000 vojaki prišla, ki so se skoz Trebinje v Hercegovino podali. Poterdi se, da je Omer paša vstajnike na Grahovem polju zmagal. Turki so okrog 200 mož zgubili. Begoče vstajnike je Omer paša do Tuzle podil, kjer so na vse kraje pobegnili. Več pobištév se je na bojišu razrušilo.

* Novice iz bosniške meje pravije, da turški vojaki še niso Mostara posedli. Abanezi so do Hankule prišli, so se pa morali v Kognico nazaj pomakniti, kjer so jih vstajniki napadli, ker je odpadnik Mohamed Skenderbeg z enim bataljonam rednih vojšakov most čez Narento branil in potem vstajnike natolkel.

Kmaló potem je tudi Omer paša pri Gradacu vstajnike nabil. Sin poveljnika vstajnikov v Gradacu je bil v Sarajevo peljan in ondi ob glavo djan.

* Iz bosniške meje se piše 19. novembra: Armada Omer pašata, ki obstoji iz 60,000 mož, med kterimi je čez 2000 Madjarov in ki ima 60 topov, je razdeljena poleg Bosne v Sarajevem, v Travniku, Vranduku, Zebču in Doboju. Vstajniki stoje pod vodstvom tuzlanskiga pašata in štejejo 30,000 mož.

9. t. m. je zagrabil tuzlanski paša carske vojake pri Vranduku, Zebču in Doboju. Pri Deboju je bila bitva naj bolj vroča, kjer je nekoliko ur terpela, in pravijo da je 2000 arnavtov padlo. Koliko je na strani vstajnikov mertvih, še ni znano, terdi se pa, da jih je čez 3000 padlo.

Armada vstajnikov se dan na dan množi. Tudi Ale Kedića iz Bužima in Dizdara iz Vranograča je tuzlanski paša prosil, da bi se vstajnikom pridružil in zoper Omer pašata bojevala. Turki iz Krajne bi to pač radi storili, ako bi Ale Kedić in Dizdar hotla se bitve vdeležiti, ali oba se tega branita in se nočeta v to reč mešati.

Omer paša je sam v Doboju. V terdnjavi Vranograča stanuje pri Turku Uso Elezoviću en madjar z imenom Joža, gre večkrat čez mejo v Dalmacio in pride čez kakih 10—12 dni spet v Vranogračo nazaj. Zakaj de se tam derži, ni znano. Včasih ga mladi ljudje obišejo, ki so tudi, kakor se na njih vidi, Madjari, in potem ko se nekoliko ur na skrivnem pogovarjajo, se spet globokeje v deželo pomaknejo. Ta Madjar se je k turški veri spreobrn timer in se Alić imenuje.

Rusovska. „N. Pr. Ztg.“ pravi, da so naznanila ruske vlade v zadevah Schleswig-Holsteina take, da ni dvombe, kaj de je Porusii pri tej reči storiti. Zadeva, v kateri je ruski car zagotovil Porusio z vso močjo napasti, je bila jasno izrečena. Oboroženo protenje Schleswig-Holsteince k miru prisiliti, bi bilo dovolj, in Rusia napove Porusii vojsko.

Nemška. Govor poruskiga kralja, ko je deržavni zbor odperl, se takole glasi:

Gospodje poslanci prve in druge kamre.

V sredi pomembonosniga časa Vas vidim zopet krog prestola zbrane, in Vas iz serca pozdravim. Kar smo zadnje sejo zaperli, se je moja vlada marljivo prizadevala, organske postave, ktere smo takrat sklenili, v življenje vpeljati. V vsih krajih deržave so se jele občine vstanovljati, in le posebne razmere dežele so overale, da se z drugim ni enako napredovalo.

Akoravno še opravilo zazdajnega vredenja gruntnih davkov po postavi od 24. februarja t. l. ni povsod doverseno, se bo moja vlada vendar trudila, da boste pred ko mogoče zvedili, kako je opravilo teklo.

Velike železnice, ktere ste moji vladi naročili izpeljati, so se začele z vso močjo delati. Tudi v drugih javnih delih se marljivo napreduje.

Zaupanje na vlado je to leto kupčijo in obertnijo dvignilo; brodarstvo se vedno bolj giblje.

Korist poštnih poprav z osnovo nemške pošne zveze, se že jasno vidi.

Že smo se začeli varnosti veseliti, ko je poskušnja me umoriti, nam v prepad nramnosti pokazala, na katerem se vedno stojmo. Ne govorim od mojiga življenja — ono je v roki Vsemogočniga, nevarnost iz ktere sim bil na čudno vižo rešen, me je zadostila, brezštevilne dokaze zvestobe in udanosti iz vsih krajev deržave prejemati; govorim od globoke zmešnjave vsih zapopadkov, ktera kliče kralja umoriti, in od nespoštovanja božjih in človeških postav, ktere so se pri tej žalostni priložnosti pokazale.

Tisk prekucije je tega mnogo kriv, in ker v poslednjem zboru ni bilo mogoče, se čez začasno za nepopolno spoznano tiskarno postavo od 30. junija, posvetovati, je moja vlada za svojo dolžnost spoznala, na podstavi člena 63. vstave začasno tiskarno postavo dati. Ta postava je imela biti pa le za en čas veljavna, očitne napake odstraniti.

Predpoložila se bo vam toraj s postavo vred osnova tiskarne postave, ki je namenjena se za daljši čas poterditi. Pri posvetovanju se boste z mojo vlado trudili, tirjanje svobode z varstvom deržave zjediniti.

Delo, ki ima razmere deržave k cerkvi vrediti, bo skoraj dokončano, ker se moja vlada trudi, kolikor more.

Osnova učilišne postave bo kmalo gotova. Le obsežek dela stori nemogoče, to postavo vam že zdaj v posvetovanje predložiti.

Osnova medicinalne vredbe se bo vam kmalo naznanila.

Tudi dolgo pričakovana osnova kazenske pravde čaka posvetovanja.

Zjedinjenje hohencollerniških dežel z deržavo tirja volitno postavo. Poročim vam,

čez to reč kmalo govoriti, ker Vi z mano želiti zastopnike teh dežel kmalo v naši sredi pozdraviti.

Gospodje poslanci, Vi vidite, de se ni le v obče državni dohodek za leto 1851 povišal, ampak de se je tudi na to gledalo, stroške pomanjšati. Vendar ni mogoče z navadnimi dohodki potrebam države, ktere je potres leta 1848 napravil, zadostiti. Ne ostane tedaj družiga kakor davke povišati. Predloge moje vlade sporočim Vašimu skerbniemu prevdarku.

De se je 18 milijonov tolarjev za vojaške namene na posodo vzelo, od tega se bo Vam račun dal.

Pa nevarnosti še niso končane. Moje mirne razmere proti evropskim vladam sicer niso raztergane, pa žali Bog, moj namen, nemškim deželam bolj primerno vstavo podeliti, se še ni dosegel. Deržim se misli, po kateri sim do zdaj ravnal, in upam terdno na prihodnjost, in v vresničenje tega namena, se bom še le potem drugih sredstev poprijel, ko se bo osoda cele nemške zveze odločila.

Upam, de bodo pogovori, to reč zadevajoči, skoraj dober vspeh rodili.

Mir z Danci je sklenjen in podpisan, vendar še ne v vsih zadevah.

V eni sosednih nemških dežel so silne razpertije vstale. Poskus, ki se je od neke strani storil, v te zadeve se mešati, je žugal, pravice Porusii kratiti in je nezastopnost zbudil, v ktero smo neposredno zapleteni. Naši odgovori, vtemeljeni po geografski in vojaški legi, niso bili pri deželnem vladarju in njegovih zaveznikih spoznani, kakor bi bili imeli biti. Razun tega so se tudi v krajih, ki so oddaljeni od kraja zmešnjav, blizo naše meje vojaki zbrali, kteri žugajo varnosti države; toraj tudi jez nisim smel muditi, poklical sim vse vojake skupej, z ponosam in veseljem vidim, de se moje oboroženo ljudstvo povsod dviguje kakor en mož in se moji, v hrabrosti doskušeni armadi pridružuje. Skoraj bomo močnejše stali, kakor kdaj v starih ali novih časih.

Mi ne išemo vojske, mi nočemo pravic nikomur kratiti, al mi hočemo vesolno domovino vrediti, kakor je našimu stanju na Nemškem in v Evropi pristojno in pravici primerno, ktero nam je Bog dal. Mi imamo dobro pravico, to hočemo braniti in tako dolgo oboroženi ostati, de ta pravica obvelja.

To smo dolžni Porusii, to smo dolžni Nemčii. Upam, de bo naša vstaja dovolj, naše pravice ohraniti, ona ni nevarna za mir Evrope ako se to doseže, ker moje ljudstvo je ravno tako previdno kakor močno.

Vam gospodje, je dano, meni sredstva dovoliti, ki dosego tega namena pogoje. Žalujem nad žertvi, ki se morajo zavolj tega narodu naložiti; vem pa, de Vaša marljivost, gospodje poslanci, ne bo manjši kakor vesolniga ljudstva; Vi boste pričali de naša vstava, ktere se ne premakljivo deržim, močne roke Porusii ne oslabi, marveč jo ojači.

In kakor so se zdaj vse stranke pogubile, kakor sta ljudstvo in armada zdaj edina, tako boste tudi Vi, poslanci tega krasniga ljudstva, terdno in krepko na moji strani stali ob času sedajne nevarnosti.

Naj bo tedaj: Naše geslo je: Edinost in zvestoba, zaupanje v Boga v duhu — v starem, pravem poruskem duhu.

S tem je nam Bog mnogokrat in zlo pomagaj, in nam bo tudi zanaprej pomagal.

Na to se zanesem.

* Na Poruskem bodo do konca tega mesca vsi vojaki na nogah in za vojsko pripravljeni. V Kurhesnu so se Porusi terdno ustopili. Vozovlake, ki v Kassel pridejo, Porusi oestro pregledajo. — Nič družiga se več ne kaže kakor de bo vojska; poruska vlada ne odstopi

nikakor od svojiga namena, cena papirniga dnarja dan za dnevam strašno pada.

* V Schleswig-Holsteinu se spet zlo za vojsko pripravljajo. 2000 mož se bo z noviga oborožilo, in to vse je zoper stare sovražnike, namreč Dance namenjeno. Govori se, de se bodo po zimi vojskovali. Schleswig-Holsteinci bodo tedaj toliko vojakov imeli, kakor jih imajo Danci, ki se vedno vadijo v orožju.

Francoska. Iz Francoskiga se piše v „Reichs-zeitg.“ Vojska v deželi in znabiti tudi od zunaj, to je od česar zamoremo reči, de ne bo več dolgo, de bo prišlo.

Tako je govoril, ni še davno Guizot svojim prijatlam.

Ta slavni mož je pa tudi še pristavil: Na vsako vižo je gotovo, de se ura odločbe z urnim korakam bliža, ktere si mnogo ljudi želi, ker menijo, de se bo potem vse poravnalo. Pa ne motite se, ta vihar ne bo razvitja pospešil. Brezpostavnost je v prekucii ravno tako nepripravna kakor v stvaritvi. Skušnja za narode še ni dovolj bogata. Naš smertni boj mora še terpeti, de se očesa luči odprejo . . . znabiti čez kaki dve leti; popred ni upanja.

Rudeča stranka je zlo marljiva. Nek nemški časopis pravi, de se je Mazzini na Nemško podal in de je mnogo denarja saboj nesel. Tukajšna policija pravi, de to ni res, de bi se pa znalo zgoditi. Pred nekimi dnemi so demokrati v Kölnu zbor imeli, se posve-tovali o sredstvih, kako de bi mnenje v zborih in pri ljudstvu vodili.

Na Švajcarskem so v nemškem jeziku pozivi, oznanila, pesmi in nesramni spisi izdani bili, de bi se bili v Badnu razdelili, ki se čez Reno na skrivnem v deželo vozijo.

Dva taka moža, ki sta take spise pripeljala, so stražniki ovohali o polnoči in ju preganjali. Čoln se preverne in čolnarja in spisi padejo v vodo. Ulovili so nekaj pisem, ki so bile taciiga zapopadka.

V narodnem francoskem zboru je velike gibanje. Tabor v Metzu da poslancam mnogo govoriti.

Oni pričakujejo, de bo vlada 25 milijonov frankov za ohranjenje vojakov tirjala. Pred tremi dnemi so se začeli vojaki premikati in sicer v zlo velikem številu. V mestu Luneville so štirje polki konjkov in topničarjev.

Višji poveljstvo se bo, kakor pravijo, generalu Baraguaj d Hilliers-u podelilo, ki je ves za cesarstvo unet. To se čee toliko reči, kakor cesarsko stražo vstanoviti, ki bi se dala tudi drugod rabiti, ako vojska ne vstane. Nekteri ljudje pravijo, de se vojaki le zato zbira-jo, de bi neko misel v Elisee-u skrili.

* Minister notrajnih oprav, Baroche, je med drugim v narodnem francoskem zboru sledeče govoril:

Rudeči so potlačeni, pa ne zmagani. V Parizu, menimo, ne bodo nam hudiga delali, na kmetih pa zamorejo še mnogo nesreč napraviti. Kar zadene občne misli, so prebivavci večidel dobriga mnenja, al komunizem in socializem je kakor kolera, ki naj bolj čudne skoke dela, se tam naenkrat zbudi in tu ugasne. V deželah na Reni se je nemški komunizem zalezal. Napetost, ki je zdaj na Nemškem, je pri nas storila, de je začelo nekoliko vreti. Obžalujmo kneza, ki je tega kriv. Če se že zdaj ne, se bo gotovo pozneje kesal, de je tako nesrečo v Evropo pričaral. Kar drugo zadene, gospodje, le zvesto se nas deržite, porok sim vam, če tudi ne za prihodnjost, ki je le v roki previdnosti božje, vendar za to, de nas ne bo nobeden prenalglil. Vlada ne spi. Ona ve, kaj se za nove volitve plete. Pri prvem znamenju se bo celi okrog v obsedni

stan djal. In ker bi kaka vojska znala v deržavi armado pomanjšati, so se priprave storile, žandarmerijo pomnožiti.

Iz tega govora se vidi, de vlada težave dobro pozna in de je pripravljena, se jim nasproti postaviti.

Cavaignac je razserden. Zadnjič je nekud narodniga zbora od njega rekel:

Ta gospod nas bo še gotovo v nesreče zapletel!

Bojimo se, de ta prerok, ni laži govoril.

Changarnier in elisee sta bolj navskriž kakor sta le kdaj bila. Generala bodo gotovo skušali odstaviti. Le priložnosti pričakujejo, ktero bodo tudi lahko kmalo najdlji.

* Francoski minister vojaštva je ukazal 231 brigad žandarjev z noviga napraviti.

Turska. Iz Carigrada se piše 9. novembra: Predvčerašnjim so vojaki neko hišo posedli in so osebe, ki so bile v njej, bilo jih je 30, zaperli. Med temi sta bila dva kamornika, brata vladajočiga kneza in 6 dervišov. Potem ko so se izprašali, se je zvedilo za zlo razširjeno zakletbo staroturške fanatiške stranke.

De ni res, de bi bil Košut iz Kiutahie ušel, to že veste. Ko so beguni to zvedili, so bili s perviga zlo veseli, ali ko so se prepričali, de to ni res, in de ima Košut legar, so zlo pobiti postali.

Več odpadnikov begunov, ki so te dni spraševani bili, koliko de znajo, je bilo iz vojaškiga stanu spušenih, ker se je prepčila vednost pri njih najdlja. Med temi sta dva bivša poprejšna avstrijska vojaka in sicer Flamme iz Moravskiga in grof Rozwadowski, ki je bil stotnik v avstrijski armadi in je iz Talijanskiga naravnost sem prišel in k Izlamu prestopil.

Prebivavci Pera zlo pripovedujejo, de se imajo grozovitosti, ki so se v Aleppo prigodile, tudi v drugih mestih ponoviti, toliko je gotovo, de Turki Francoze po strani gledajo in menijo, de so oni krivi, de se nove postave dajajo. Govori se, de bi bilo dobro kersansko narodno stražo napraviti, de bi se takim grozovitostim konec storil, ali de bi se to težko vpeljalo, to je gotovo, in de bi tudi vlada v to ne dovolila, je tudi zlo verjetno.

Razne naznanila.

— V pondelik bo v Gradcu zbor zgodovinskiga društva, pri katerem bo nadvojvoda Joan predsedoval. Pogovarjala se bo v zboru med drugim tudi osnova družbenih postav.

— V Lombardii je 14 mest, 119 trgov, 1998 vasi in 2,670,833 prebivavcov, ki so razun 666 protestantov in 2965 judov vsi katolčani. Konj ima dežela 71,417, bikov in volov 152,989, krav 263,875 in le 131,304 ovac. Obertnija in rokodelstvo znese na leto 122,964,000 gold. V Lombardii je eno vseučiliše, 4 akademie, 11 bogoslovskih in 16 modroslovskih učilnic, 24 gimnazij in 761 učilnic za občni poduk; ljudskih šol je 3965. Civilnih bolnišnic je 78, vojaških 8, oskerbnišnic 36 in ubožnic 1419.

— V Terstu je une dni v cerkvi, pri novem svetem Antonu nek človek znorel, začel Boga preklinjati in z nožem ljudi iz cerkve goniti. Cerkev je bila nabasana, in strašen strah je posebno ženske navdal, tako de je vse iz cerkve derlo. Ranjenih je bilo več. Dva žandarja in trije municipalni stražniki so se komaj znoreliga povlastili, tako močan je bil.

— Železnica med Verono in Mantuo je že dodelana, in se bo že te dni za vožnjo odperla.

— Černogorski vladika je prišel v Kotar, de se bo v Benetke ali kako drugo talijansko mesto podal, kjer bo čez zimo ostal.

Pripovedka od zlate hruške.

I. del za učence.

Na meji slovenskih dežel je ležalo slavno mesto Šišmiševica. Od mest sicer le pravimo, de stoje; pa zastran Šišmiševica se po vsi pravici reči more, de je ležalo, zakaj ljudje so se terdno starih šeg svojih očetov deržali in so imeli dolge pa tako nizke pohištva, de je bilo mesto zlo kraju podobno, ki bi se prost imenovati smel, ko bi kertine pri kertini ne bilo. Tudi še v drugih rečeh so Šišmiševci svoje poštene stare posnemali. Vidili so namreč, koliko strupa so se njih sosedje po spisih in knjigah naserkali; zatorej se oni vse te reči ostro prepovedali. Celo Šišmiševica je imelo le ene bukve, v ktere so se vse imenitne prigodbe zapisale, kakor postavim naras šivarškiga stanu po novih udi in družiga več. Ptujci so se mogli toraj v tem slavnim mestu zlo varovati, de niso v kaki reči stare šišmiške navade prestopili. Tedaj je pa tudi malokdaj kak popotnik kje zašel in sledeča dogodba je bila clo vzrok, de so se vrata Šišmiševica ptujcam popolnoma zaperle.

En večer pride namreč v mesto neznan človek, ki je imel tako nagerbljeno čelo, de so ga vsi za učeniga imeli in ga toraj nihče ni pod streho vzeti hotel. On hodi nekoliko časa po ulicah, pa povsod mu nasproti vpijejo; Gotovo bi se clo oštir Radovedec tvojiga nevarniga čela ustrašil, nar bolj prav bo nam in tebi, ako to mesto popustiš.

Ptujci sliši te besede, pa ga kar nič ob pogum ne pripravijo, ampak mu ravno novo luč prižgejo. Slišal je ime oštirja Radovedca, kar mu dvojno veselje naredi. Pervič je mislil, de bo zdaj vender morebiti od družih bolj modriga Šišmiševca staknil in drugič je bil Radovedec oštir, kar je veliko upanja njegovimu praznimu želodcu dajalo.

Ptujci poprašuje in spraševaje, pravi pregovor, se clo v križem svet pride. Z eno besedo, on najde Radovedca, se z njim čez to in uno pogovarja in kmalo čuti, de je oštir zlo pri volji odpadnik in vskok česeni, starodavnih šišmiških navad postati. Prekanjeni ptujci mu zdaj če dalje bolj goreče prigovarja in dobrovoljni oštir mu zato če dalje bolj pogosto maslice nosi. Bila sta skupej do ene čez polnoči, zdaj pa gre Radovedec v spavnico, ptujci se pa na klop vleže, potem ko je oštirju obljubil storjen dolg, ko bi dalej popotoval, plačati.

Komaj se jutro zazna, hiti Radovedec v hišo, de bi se zopet z učenim, neznanim človekam pogovarjal — pa po ptujcu ni duha ne sluha. Preden se še oštir spomni, de bi bila nar berž denarna jesen popotnika k tak naglimu odhodu pripravljala, se njegove oči v reč uprejo, po kateri je sicer on zlo hrepenel, ki je bila pa v Šišmiševim ostro prepovedana — v veliko knjigo, ki jo je neznani na klopi pustil. Varno se bliža Radovedec h knjigi in še le potem, ko se je skerbno dvakrat al trikrat ozerl, si jo upa odpreti. V bukvah so bili sostavki vsake verste: nekoliko pesem, popis zemlje narodov in narave in mnogo koristniga o domačih in učenih rečeh. Vse se Radovedcu po glavi in pred očmi verti, kaj taci ga viditi in brati. Res je tudi on zdaj kerčmarijo na kljuko obesil in vse svoje veselje le v knjigi učeniga ptujca iskal.

Pa kar se ne stori, se ne zve. V kratkim se po celim Šišmiševim govorica raznese, de ima Radovedec silno zapeljivo knjigo, ki mu jo je ptujec dal in iz ktere se čaranja in Bog ve še kaj v pogubljenje Šišmiševica uči. Gosposka ga zapove prijeti in pred se pripeljati. Pa Radovedec ne taji ne le govorice, temuč clo govor derži, de vsm pričujočim lasje po koncu vstajajo. „Bebci — jim je rekel — kaj prepovedujete nebeške zaklade, ne le ene bukve, ampak če vam je blagormesta pri sercu še cele voze takih knjig mestnjanam v roke dajte.“

De je tak gad v Šišmiševim, bi ne bile nikdar gosposke mislile. Pa de bi s svojim strupam tudi sosedov ne navdal, mu sklenejo skerbni gospodje jezik za vselej zavezati. Bil je obsojen, v ječi tak dolgo sedeti, dokler bi ne bil nevarnih sostavkov v knjigi popolnoma pozabil; zraven je bila pa tudi zapoved dana,

de nobena noga v ptuje usnje obuta več po ulicah slavniga Šišmiševica hoditi ne sme.

Na mestu obsojeniga bi bil marsikdo drugi obupal, pa Radovedec je imel najdeno glavo v vsakim obziru. K sreči je knjigo ptujca v suknji pri sebi imel. Zdaj jo on ven vzame in z desno jo kviško deržaje plane sred ljudstva in gosposk proti mestnim vratam. Kar nosi le suknjo in berke buti za njim in ga preganja. Pa on maha s strašno knjigo na desno in levo in zdajci vse tako osupne, kakor de bi bil Radovedec slavno Šišmiševica že v mišje gnjezdo in prebivavce v mlade, sive miške premenil. Nihče ne sili zdaj več proti bivšimu kerčmarju. On pride do vrat, jih odpre in se poslovi za vselej od svojiga staroljubniga doma.

Pa učenost je le v glavi in se ne stegne do nadležniga želodca. To resnico občuti kmalo v popolni meri Radovedec in se je clo tako zlo prepriča, de ji sklene, svojo knjigo darovati. Mislil je, si s prodajo prelepih bukev toliko pridobiti, de mu ne bo treba več zastran življenja skerbeti. Nastavil jih je tedaj na 1000 rumenih zlatov, pa ljudje so se mu posmehovali, tako de je kmalo vidil, de mu ravno preveč pameti ne prisodijo. O svoji visoki prodaji je pa popolnoma obupal, ko v bližnje mesto pride in tu še debelejši knjige, kot je njegova, po štirideset krajercjev prodajati vidi.

Radovedec gre iz mesta in sklene po vsaki ceni bukve spečati, zakaj prositi se je sramoval. Ko do nekiga farovža pride, stopi pogumno noter in bara po kuharci. Mislil je, de mu bo bolje steklo, če svoje blago po šešmiški šegi na tehtnico prodaja. Ker je imela knjiga debele, lesene platnice, je res blizo dveh unč tehtala. Ko tedaj kuharica iz svoje izbe vsa nevoljna prileže, ji Radovedec reče: Slavna gospa, (Lakota stori besedo ponižno in sladko) tu prodajam knjigo, ki sicer svojiga pol funta tehta, ki Vam jo pa vendar dober kup dam. Vzamite jo, zakaj pri Vašim delu Vam zamore nekoliko na roko iti. V nji je med drugim govorjenje kako se nar popred dobro gobe skuhajo.

Kuharica pogleda pisano Radovedca in mu kislo odgovori: Pojdi, namest polfuntnih bukev, ki od gob govore, bi bil pol funta gob prinesel in potem bi se bilo že kaj pomeniti. Pri tem mu oberne herbet in zgine.

Obupno gre Radovedec ven in se bliža kmetu, ki je oral.

„Oče — ga nagovori — kupite pa Vi to knjigo. Vse kar le hočete se boste iz nje učili, med drugim tudi, kako se konj podkuje, de se en cel mesec ne zbosi.“ Kmet pogleda prodajavca in se mu široko nasmeja: Ho, ho, nikar me ne trapaj s tacimi čenčami. Jez imam navado, konja vsake kvatre enkrat podkovati; če se prav že čez en teden zbosi. —

Radovedec se loči žalosten od burniga kmeta in se v gozd napoti, od kodar je vidil dim se kviško valiti. Kmalo pride do voglarja in tudi njemu knjigo ponudi. Voglar jo odpre, potipa liste in čez en čas pravi: „Sicer popir ni ravno volan, pa podkuriti se bo menim že dalo z njim. Naj bo! Dam ti pol svoje južne za robo.“ V serce boli sicer Radovedca, de bo neprecenljiva knjiga zdaj v podkuro porabljena, pa sila lomi kola in premaga pač tudi prazen želodec. Kmalo je kup storjen, voglar vzame bukve in Šišmiševca se po dolgim stradanju pervikrat najde.

(Dalje sledi.)

Ženitba Slavenov in posebno Rusov.

(Dalje.)

Šeg in navad starih Slavenov pri ženitvanju ne poznamo zlo; le tu in tam se kaj mallega najde. Nestor pripoveduje, da ženin iz sramožljivosti ni prišel po nevesto, ampak da so mu jo na večer pripeljali in zjutraj nje doto prinesli. Pri nekterih slavenskih rodovih so mladenci po plesu naravnost brez kake posebne slovesnosti neveste saboj peljali in so jih za žene obdržali. Zlo dolgo je bila navada, neveste ukrasti ali odpeljati, in clo keršanska vera ni zamogla iz začetka temu konca storiti. Ni še davno, kar se je še v nekterih

krajih to godilo. Mladenci in deklice so se zbiral v kerčmi k plesu. Stari so bili nališpani, ker so poznali namen plesa. Mladeneč se je pogovoril z deklico, naenkrat zgine, se vse deta na sani in se v gojzd podasta k svetemu hrastu, krog kterega trikrat gresta; in s tem sta bila zaročena. V drugih krajih je jezero hrast namestvalo.

Ženin je nevesti namesti perstana svilno ruto podaril. Ob časih paganstva so imeli moški tudi več žen. Nestor sam pravi, da še v sredi enajstega stoletja niso paganskih navad opustili, al kdor se je nad čisto ženo pregrešil, je bil kaznovan kakor ubijavec. Stari Čehi niso zakona poznali. Stari pisatelji hvalijo čistost starih Jugoslavenov. Ne le ženske, tudi moški so natanjko zakonsko zvestobo deržali. Slavenke niso svojih mož preživele in so svojojvoljno na germado stopile, ki je truplo moža in njih življenje končala. Živo vdovo je vse zasramovalo. In vendar so bile ženske sužne, niso smele možu se ustaviti in se mu pritožiti in so menile, da mu bodo morale tudi na unem svetu služiti.

Nečistost so hudo kaznovali. Nestor pravi, de je bila pri Polcijih navada zadolženemu na voljo dati, evnuh postati, ali pa smert storiti. Pripuščeno je bilo škofam take pregreške soditi in grešnike na denarju kaznovati; kazen je bila po stanu grešnikov večja ali manjša. Kdor je na priliko, deklico prav dobre rodovine zapeljal, ji je plačal pet griven in ravno toliko škofu. Ako rodovina ni bila tako imenitna, je bila ena grivna zadosti. Ena grivna je bila vredna pol libre srebra.

Še v enajstem stoletju so se Rusi ženili brez da bi se bili v cerkvi pred mašnikom zaročili. Pušavnik Jakop, ki je živel ob času Nestorja, se je pritožil čez to metropolitu Joanu, da se le bojari in knezi dajo poročiti. Metropolit Jovan, kterega so ljudje proroka odrešenikovega imenovali, ki je takratno navado velikih knezov, da so hčere knezom latinske vere v zakon dajali, zlo grajal, je tistim očitno pokoro naložil, ki se niso pred oltarjem zaročili. Metropolit Photius, ki je v petnajstem stoletju živel, je moral še moža in ženo, ki sta se brez cerkvenega blagoslova vzela k triletni očitni pokori obsoditi, in jima je še le potem dovolil se, kakor je prav, zaročiti, in sicer koj po maši, ne opoldne, zvečer ali o polnoči. On je dovolil mladim ljudem, ki niso imeli otrok, se v tretje zaročiti, pa le pod tem pogojem, da ne smejo pet let v cerkev priti in celi čas ne svetih Zakramentov prijeti.

Mnogo navad, ki so še dandanašni med ljudstvom ostale, je iz starih časov. Iz ruske dogodivščine je znano, da je pri knezih mnogokrat ženin v hišo neveste prišel in po sklenjeni pogodbi je bil dan zaročenja pismeno odločen. Včasih so bile pogodbe sklenjene, brez da bi bil ženin nevesto vidil, toraj se je včasih prigodilo, da se je od neveste ločil. Zavolj tega je pa moral toliko plačati, kolikor mu je nevesta dote prinesla. Ta navada je obstala do Petra I., ki je v letu 1701 ukazal, da, če nevesta ženinu ne dopade, ali če so mu kako drugo kakor namenjeno pripeljali, jo zamore v cerkvi zapustiti. Stari ne smejo svojih otrok ali podložnih v zakon prisiliti, oni so morali po ukazu od 5. januarja 1724 pismeno s prisego poterditi, da niso nikogar prisilili. Al zavolj tega niso stari manjšega vpliva pri otrocih imeli.

(Dalje sledi.)

Telegrafiško kurzno naznanilo državnih pisem 27. Listopada 1850.

Deržavne dolžne pisma po 5	od 100 (v srebru)	86 3/4
» » » » 4 1/2 » »	» » » »	75 1/2
» » » » 4 » » »	» » » »	—
Obligacioni avstrijskih pod in nad Anizo, českih, moravskih, silenzkih, štajarskih, koroških, krajnskih, gorških in dunajske višje kamorne uradn.	po 4 od 100	—
	» 2 1/2 » »	—
	» 2 1/4 » »	—
	» 2 » »	—
	» 1 3/4 » »	—

Dnarna cena 26. Listopada 1850.

Cesarskih cekinov agio (od 100 gold.)	60	gld.
Srebra	» » » »	55 »